

Teresa Chomiczewska

"Mokslinā biblioteka kultūros permainų ir technologijos inovacijų sąlygomis" : konferencja : Wilno, 3-4 maja 2012 roku

---

Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych 1 (36), 213-218

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIA

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych

Nr 1 (36) 2013, s. 213-218

ISSN 1426-3777

S. TERESA CHOMICZEWSKA¹

MOKSLINĖ BIBLIOTEKA KULTŪROS PERMAINŲ IR TECHNOLOGIJOS INOVACIJŲ SĄLYGOMIS

Konferencja (Wilno, 3-4 maja 2012 roku)

Biblioteka im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk w 2012 roku obchodziła 100-lecie działalności. Z tej okazji 3-4 maja 2012 roku w gmachu Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pod hasłem: *Biblioteka naukowa w warunkach przemian kulturowych oraz innowacji technologicznych*. Do udziału w niej zaproszono pracowników bibliotek naukowych z Białorusi, Czech, Litwy, Łotwy, Niemiec, Polski, Rosji i Ukrainy. Biblioteki polskie reprezentowali: dr Tomasz Makowski, dyrektor Biblioteki Narodowej, oraz mgr Ewa Kołomecka, zastępca dyrektora Książnicy Podlaskiej w Białymstoku. Wśród zaproszonych gości znaleźli się także przedstawiciele Biblioteki Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku w osobach dyrektora, ks. dr. hab. Mieczysława Olszewskiego, i s. mgr Teresy Chomiczewskiej.

Obradom plenarnej sesji pierwszego dnia konferencji przewodził dyrektor biblioteki, dr Sigitas Narbutas, oraz pani sekretarz naukowa Leokadija Kairelien. Otwierający jubileuszowe obchody i konferencję prezydent Akademii Nauk Litwy, prof. Valdemaras Razuma, oraz dyrektor biblioteki, doc. dr S. Narbutas, przedsta-

---

¹ Biblioteka Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku.

wili historię i zbiory biblioteki. Uczestnicy w konferencji złożyli im życzenia pomyślnej działalności na dalsze lata oraz przekazali w darze różne wydawnictwa ze swoich krajów. Historię biblioteki tworzą ludzie i dlatego Prezydium Akademii Nauk oraz Ministerstwo Oświaty i Nauki uhonorowały najbardziej zasłużonych byłych i obecnych pracowników biblioteki stosownymi listami gratulacyjnymi, wśród nich wieloletniego dyrektora Juozasa Marcinkevičiausa. Sesję zakończył film: *Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekai – 100*.

Początki biblioteki wiążą się ściśle z postacią wileńskiego adwokata i bibliofila, Tadeusza Stanisława Wróblewskiego (1858-1925). Odziedziczony po rodzicach mały księgozbiór wzbogacał, skupując księgozbiory prywatne i cenne kolekcje. Zamierzał na bazie własnych zbiorów założyć bibliotekę publiczną dla Wilna. W 1912 roku biblioteka osobista S.T. Wróblewskiego, licząca ok. 65 tys. książek, 1 000 map, ok. 5 tys. rękopisów i autografów, została przekształcona w bibliotekę publiczną. Trzydziestego października tegoż roku zarejestrowano statut założonego nieco wcześniej Towarzystwa „Biblioteka imienia Eustachego i Emilii Wróblewskich”, które miało sprawować opiekę nad zbiorami Wróblewskich. Prezesem komitetu towarzystwa został T.S. Wróblewski. Trzynastego lutego 1913 roku przekazał on swoją bibliotekę na własność tej instytucji. Po wojnie Wróblewski nie tylko odnowił działalność towarzystwa, lecz również je zreorganizował przez założenie Towarzystwa Pomocy Naukowej im. Eustachego i Emilii Wróblewskich. Statut towarzystwa został zatwierdzony 15 września 1922 roku. Jako jeden z pierwszych punktów widnieje podstawowy warunek działalności biblioteki: „Siedzibą Towarzystwa jest miasto Wilno i zbiory Towarzystwa z Wilna wywiezione być nie mogą”².

W stuletniej historii biblioteki można wyróżnić kilka okresów: 1912-1931 – okres zakładania biblioteki, lata 1931-1940 – dzieje Państwowej Biblioteki im. Eustachego i Emilii Wróblewskich, lata

---

² R. Cicėnienė, L. Kairelien, S. Narbutas, *Biblioteka im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk 1912-2012*, Wilno 2012, s. 10-12.

1941-2009 – okres Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk. Staraniem dr. J. Marcinkevičiusa, ówczesnego dyrektora biblioteki, 29 września 2009 roku Prezydium Litewskiej Akademii Nauk przywróciło instytucji nazwę Wróblewskich, a zatwierdzony 24 listopada 2009 roku nowy statut zapoczątkował kolejny okres w historii Biblioteki im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk³.

Zbiory biblioteczne w 1939 roku obejmowały ponad 163 tys. woluminów, 35 tys. rękopisów, przebogate kolekcje numizmatyczne i kartograficzne, galerię malarstwa polskiego i obcego (1 200 obrazów), zestaw zabytkowych mebli. Po zakończeniu wojny fundusz został uzupełniony przez zasobne kolekcje zamkniętych kościołów i klasztorów, znacjonalizowanych muzeów i zbiorów prywatnych polskich dworów na Litwie, zabytków przywiezionych z Prus Wschodnich, a także należących do wileńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk⁴. Warto odnotować, że trafiły tutaj księgozbiory bibliotek, m.in. 53 tys. tomów z biblioteki zamkniętego Rzymskokatolickiego Seminarium Duchownego w Wilnie⁵, a w 1956 roku przekazano archiwum Kapituły Wileńskiej, odnalezione podczas remontu bazyliki archikatedralnej⁶.

Dziś (stan z 31 grudnia 2011 roku) zbiory biblioteki liczą 3 755 249 egzemplarzy, w tym 267 449 rękopisów⁷.

Popołudniowa sesja kierowana przez dr Rimę Cicėnienė i doc. dr. Sigitasa Narbutasa przebiegała pod hasłem: *Bibliotekos vieta valstybės gyvenime*⁸. W piętnastominutowych wystąpieniach prelegenci dziesięciu bibliotek, w tym dyrektorzy trzech bibliotek narodowych: litewskiej, rosyjskiej w Petersburgu oraz polskiej, podzielili się doświadczeniami i dorobkiem własnych placówek, planem roz-

³ *Tamże*, s. 9.

⁴ H. Jotkiałło, *Wielkie dzieło Tadeusza Wróblewskiego – biblioteka*, <http://www.tygodnik.lt/201226>, 24.09.2012.

⁵ *Biblioteka znów pod patronatem Wróblewskich. Rozmowa Jana Sienkiewicza z ustępującym dyrektorem Biblioteki Akademii Nauk Litwy im. Wróblewskich, dr. Juozasem Marcinkevičiusem*, „Bibliotekarz Podlaski” 20 (2010), s. 15; zob. też: L. Kairelien, *Działalność Biblioteki im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk: tradycje i nowatorstwo*, „Bibliotekarz Podlaski” 21 (2010), s. 43-47.

⁶ R. Cicėnienė, L. Kairelien, S. Narbutas, *Biblioteka im. Wróblewskich...*, dz. cyt., s. 24.

⁷ *Tamże*, s. 27.

⁸ „Miejsce biblioteki w życiu publicznym”.

woju i przekształceń w kierunku dostosowania swojej działalności do współczesnych potrzeb społeczeństwa.

Na zakończenie pierwszego dnia obrad uczestnicy konferencji wzięli udział w otwarciu wystawy w Litewskim Muzeum Narodowym, poświęconej historycznym zbiorom Biblioteki Wróblewskich.

W drugim dniu konferencji kontynuowano wystąpienia prelegentów równolegle w dwóch blokach tematycznych⁹. Część uczestników wysłuchała referatów ukazujących wpływ nowych technologii na działalność bibliotek, a część poznała stan i losy zbiorów lituanistycznych w kraju i za granicą. Z trzynastu wygłoszonych referatów dwa odnosiły się do Polski. Mgr Greta Lemanaitė-Deprati z Jagiellońskiego Centrum Językowego UJ w wystąpieniu zatytułowanym *Krokvos lietuvių draugijos „Rūta” knygu rinkinys ir jo likimas* mówiła o próbach poszukiwania pisanych śladów litewskiego stowarzyszenia społeczno-kulturalnego „Rūta”. Zostało ono powołane do życia w 1904 roku w Krakowie i skupiało w swych kręgach całą elitę kulturalną i intelektualną Litwy na obczyźnie.

W kolejnym referacie: *Mistrza Romana wznoszę zdrowie. Materiały Romana Szwoynickiego w zbiorach PAN Archiwum w Warszawie* mgr Katarzyna Słojkowska z Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie przybliżyła słuchaczom postać artysty malarza, uczestnika powstania 1863 roku.

Roman Szwoynicki urodził się 3 grudnia 1845 roku w majątku Rady (Rodai), w dawnym powiecie wilkomierskim. Za udział w powstaniu styczniowym został skazany na zesłanie do Tobolska. W 1869 roku po amnestii został zwolniony z zesłania, zezwolono mu na osiedlenie się w Warszawie. Tu wstąpił do miejskiej szkoły rysunkowej, równocześnie uczęszczał do prywatnej szkoły rysunkowej Wojciecha Gersona. Na dalsze studia malarskie udał się na ASP w Monachium. W 1904 roku przeprowadził się do majątku Rady, gdzie mieszkał do śmierci. Zmarł 13 stycznia 1915 roku.

---

⁹ „Technologijų poveikis mokslinės bibliotekos kaitai”; „Lituanistikos paveldo išteklių Lietuvoje ir užsienyje”.

Najbardziej znane jego obrazy to: *Patrol powstańczy* 1863 (1875), *Bijatyka szlachecka* (1875), *Sprzedany koń* (1889). Zachowany w zbiorach Archiwum PAN w Warszawie fragment spuścizny zawiera m.in.: prace twórcy (rysunki, oryginalne szkice, wiersze), materiały biograficzne, a wśród nich dokumenty i fotografie osobiste, fotografie zesłańców z Litwy na Syberię po 1963 roku, wycinki z gazet, toasty, życzenia imieninowe, korespondencję wychodzącą i przychodzącą, m.in. list od Henryka Sienkiewicza z 2 czerwca 1899 roku, w którym zaprasza na spotkanie rady rodzinnej, oraz materiały rodzinne i rodowe, np. drzewo genealogiczne, jak również teksty piosenek.

Tę część konferencji zakończył referat¹⁰ Laury Molytė *Vilniaus universiteto biblioteka*, ukazujący postacie dwóch kobiet – świadków prawdy: Ony Šimaitė (1894-1970) i Nijolė Sadūnaitė. Pierwsza z nich była bibliotekarką na Uniwersytecie Wileńskim, w czasie II wojny światowej podjęła służbę niesienia pomocy i ratowania Żydów w wileńskim getcie.

Nijolė Sadūnaitė (1938-), siostra zakonna ze Zgromadzenia Sióstr Służek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej, w 1975 roku została skazana na trzy lata obozu karnego i trzy lata zesłania na Syberię za obronę wolności religii i praw człowieka gwałconych w jej ojczyźnie Litwie¹¹.

Ostatni blok tematyczny¹² to spojrzenie na Bibliotekę im. Wróblewskich, jej historię, zbiory i na jej patronów: Tadeusza Wróblewskiego oraz jego rodziców, Eustachego i Emilię.

Na zakończenie konferencji najwytrwalsi uczestnicy mieli możliwość zwiedzić pałac Wielkich Księżąt Litewskich lub w Wileńskiej Galerii Obrazów przy Litewskim Muzeum Sztuki (dawny pałac hrabiów Chodkiewiczów) obejrzeć międzynarodową wystawę *Kryžiai yra dorybės ženklas, o Strėlė – pergalės... Sapiegos – valstybininkai, meno mecenatai ir kolekcininkai* („Krzyże znaczą cnotę, a Strzała zwycięstwo... Sapiehowie – mężowie stanu, mecenas sztuki i kolekcjonerzy”). Wystawa jest dedykowana jednemu z naj-

¹⁰ *Tarnavusios tiesai: Ona Šimaitė ir Nijolė Sadūnaitė.*

¹¹ Swoje wspomnienia spisała w książce: N. Sadūnaitė, *Pamiętnik*, Paris 1986.

¹² „Vrublevskiai ir valstybė”.

znakomitszych rodów magnackich Wielkiego Księstwa Litewskiego i całej Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Zaprezentowano ok. 300 eksponatów, m.in. dokumenty i książki, dzieła malarskie i graficzne, tekstylia, wyroby złotnicze, militaria, pamiątki rodzinne. Wypożyczone na wystawę eksponaty pochodzą ze zbiorów około dwudziestu instytucji kulturalnych z Litwy i Polski: muzeów, bibliotek, archiwów i kościołów.